

LBRIS

We know
books

Kotă Maharadze

REPORTAJ FĂRĂ MICROFON

Traducere din limba rusă, prefață și note de Petru Istrate

INSTITUTUL EUROPEAN
2024

Cuprins

Kotă Maharadze – vrăjitorul reportajului sportiv și împătimitul de teatru / 7
Prefață / 11
Slugă la doi stăpâni / 13
Reguli de joc / 23
Centaurul Haindrava / 28
«Paiceadze își face apariția pe teren» / 32
Tbilisi în iarna lui '42 / 38
Vrăjitorul dansului / 60
Divina Veriko / 67
Există o astfel de profesie! / 73
Incredibil, dar adevărat / 80
Îți mulțumesc, durere! / 90
Irepetabilul Mondial spaniol... / 98
Nu ca toți ceilalți / 107
Apărarea are cuvântul! / 128
Memorabile, favorite... / 137
13 mai 1981 / 146
Arta de a reține sau uita? / 151
Călătorie în Anglia / 173
«Di-na-mo, Di-na-mo!» / 177
Regele!... Din toate timpurile / 189
«Fotbalul nostru» / 199

Slugă la doi stăpâni

- Alo, vă ascult, răspund la telefon încă de la prima oră.

- Sunteți sunat din partea companiei «Mosfilm»... Vă rugăm insistent să veniți la Moscova peste două zile. Pentru a juca într-un film.

Ni se aduce la cunoștință într-un text concis, apelându-se la un limbaj folosit în redactarea telegramelor. Nu așteaptă un răspuns, anticipând: o invitație primită de la «Mosfilm» nu se refuză.

- Totuși... pe cine trebuie să interpretez?

- Pe Kotă Maharadze...

Pauză îndelungată. Prima invitație pe care am primit-o din partea celor de la «Mosfilm» și, vrând-nevrând, sunt distribuit în rolul de comentator al lui Kotă Maharadze.

De ceva timp nu m-a invitat nimeni să mai joc și, când nu mă așteptam, mă trezesc asaltat cu telefoane și telegrame. De la Moscova, Leningrad, Kiev, Odessa, Tbilisi, apoi, iar de la Moscova... Miroase a complot. La întrebarea, sfios și cu amicitie, formulată: în ce rol? – răspunsul e identic: în rolul comentatorului Kotă Maharadze.

- Cine altul decât dumneavoastră ar putea interpreta acest rol, cât mai sunteți în viață, nu-i așa? – după cum aveau să mă liniștească.

Vă așteptăm, tovarășe artist. Să jucați și să filmați în rolul de comentator, cât timp mai sunteți în viață..., desigur. La fața locului clarificăm totul.

Ce să zic? Că tot ce poate artistul Maharadze, după peste jumătate de secol în slujba teatrului și după peste o sută de roluri jucate – e să-l interpreteze pe comentatorul Maharadze? Să înțeleg că nu sunt în stare de altceva?

Să nu-i credeți pe artiștii modești, care vă răspund cu timiditate la întrebarea: popularitatea îi incomodează sau nu? – printr-un enunț afirmativ. Am fi tentați să credem că aceasta nu poate fi ascunsă de ochii admiratorilor. Ce fel de artist e acela pe care nu-l cunoaște lumea? De ce și pentru cine își sacrifică viața? Pentru mătușile ori bunicile lui? O formă de artă democratică precum este teatrul, una creată de popor și dedicată lui, nu poate exista fără aprecierea poporului, fără recunoașterea lui. Desigur că o parte din public ar putea fi sedusă de ochii alunecoși și de chipul tras ca prin inel al flăcăului, un soi de erou sau de formele feciorelnice ale tinerei eroine. Dar, odată cu înaintarea în vârstă, portretul fizic al actorului trece în plan secund și criteriile principale de evaluare și apreciere rămân talentul, dăruirea actoricească. Trecerea anilor rezolvă totul. Timpul știe cel mai bine să facă asta.

Dar, să convenim de la bun început, că din două profesii îndrăgite la fel de mult, prima și cea de bază trece în plan secund, iar a doua ajunge în frunte, deși începuse doar printr-o colaborare, de aceea avem la ce să medităm și de ce să ne întristăm.

Înțeleg perfect că posibilitățile și formele de manifestare ale unui actor de la teatrul dramatic georgian sunt mult mai limitate, în primul rând, din cauza barierei lingvistice, dar și din multe alte motive, în timp ce modalitățile de exprimare sunt aproape nelimitate în timpul transmisiilor sportive pentru populația unei țări și chiar pentru cei ce locuiesc departe de ea. O piesă de teatru este urmărită în ziua programată să se joace de câteva sute de spectatori, în schimb, în cadrul unei transmisiuni directe te privesc zeci de milioane de telespectatori și oricât de democratic și adevărat ar părea teatrul, totuși, cercul lui de admiratori e mult mai limitat decât cercul, mai bine zis, galaxia iubitorilor de sport, în special, de fanii sportului-rege.

Evident că recunoașterea de către spectator a succesului unui actor, să zicem, în rolul lui Hamlet, ar fi limitată fără mulțimea de admiratori din lumea teatrului, în comparație cu popularitatea la care ajunge, cu ușurință, un comentator sau crainic tv. În primul caz, ești cu adevărat admirat, ovaționat, devii o personalitate a generației tale, în timp ce, în al doilea, ești popular, profesând la cel mai înalt nivel sau chiar la nivel mediu. Doar apari în fiecare seară în fața micilor ecrane, fiind urmărit de milioane de oameni și adresându-le un respectuos: «Bună seara, dragi prieteni!». Mai mult decât un simplu oaspete, un adevărat membru al familiei. E paradoxal că un artist mediocru nu va fi niciodată ovaționat, în timp ce un comentator oarecare și un crainic mai puțin inspirat își vor păstra popularitatea, chiar și după ce nu vor mai fi admirați. De așteptat ca el să fie în vogă, ceea ce nu vom putea constata despre un actor bun. Îl recunosc, deci, e de-al nostru, deși popularitatea de genul acesta nu e întotdeauna benefică.

Nu voi dribla adevărul, dar, după ce am fost sunat de cei de la studiourile «Mosfilm», am asistat la o răbufnire de orgoliu a eului actoricesc. M-a durut sufletul, m-a durut tot corpul în numele vechii mele profesii, în numele oamenilor, care au păstrat neștirbită, din negura vremurilor până-n zilele noastre, arta teatrală.

Teatrul este etern, precum statuile antice și irupe în cotidian, alături de ziare. Vremurile, formațiunile sociale, dinastiile s-au schimbat, în schimb, teatrul a continuat să existe, să se perfecționeze și să evolueze. Clovni au fost bătuți, artiștii au fost blestemați, măscăricii au fost spânzurați, dar în locul lor au apărut legiuni noi de specimene umane sacrosante. Fugăriți, disprețuiți, urmăriți, aceștia, de fiecare dată, și-au ridicat, cu mândrie, nesupusele capete

cărunte de secole și au arătat întregii lumi că sunt tineri și frumoși, pășind ca niște învingători «peste creste de veacuri și peste guverne»¹...

După societatea primitivă oamenii au început să-și construiască, cu meticulozitate și perseverență, o locuință, un acoperiș. Nu e la voia întâmplării, cred, faptul că «очар – cămin, vatră, familie» e cuvântul cu forme asemănătoare în mai multe limbi. «Очар» - în limba rusă, «оджахи» - în georgiană, «оджах» - în armeană, tot «очар» - în turcă... Mai întâi, au împrejmuit peștera cu ziduri de piatră, apoi au transformat-o în colibă, i-au făcut imediat gard, împletit din nuiele. Cu timpul lumea a progresat. Omul a început să ridice cetăți, cu ziduri inaccesibile, castele, palate. Mai pe scurt, deținând sau nu adevărul, metodic sau mai puțin, omul își ridică în jurul său, al casei sale, ziduri, un acoperiș fără locuri la masă pentru nepoștii. Intrarea străinilor este interzisă! Există doar propria familie și cei patru stâlpi de bază.

Te trezești la ușă cu un trib obraznic, cu o stihie neavenită. Sunt strămoșii mei, măscăricii, cei care aveau curajul să distrugă unul dintre stâlpi și să intre în case străine, în viața altora, măturând tot răul din cale.

«Veniți și vedeți! Chiar prin acest al patrulea stâlp distrus se vede viața oamenilor, traiul lor» – păreau să zică. Cunoașterea patimilor omenești, cu de-amănuntul, îi va ajuta pe oameni să-și îmbogățească experiența de viață. Aprofundarea lor, scoaterea acestora în evidență le va face mai interesante și mai instructive.

Dorința de a înțelege viața omului, inclusiv cea spirituală, dorința de a ști totul, până la explorarea subconștientului, conștientizarea cognitivă pe baza experiențelor trăite și, în cele din urmă, posibilitatea de a prezenta judecății privitorilor toată experiența de creație și cunoștințele acumulate... Asta e lumea teatrului!

În vremurile apuse, în nicio societate dezvoltată de pe planeta noastră, în nicio biserică, nici măcar în cercul restrâns al familiei, nu se putea spune adevărul, și totuși, actorii se încăpățâneau să ridice primii tonul persiflator. Tăceau filosofii și poeții, tăcea presa și doar insistenții și neînfricații măscărici încălcau această liniște apăsătoare, se avântau pe podiumurile improvizate ale teatrelor – piețele și străzile orașelor – și trezeau masele populare cu forța magică a cuvântului. Doar așa teatrul a reușit să fie un element tipic modului nostru de viață, ajungând una dintre cele mai răspândite forme de gândire socială.

Au trecut secole. Cinematografia a venit puternic din urmă. După aceea, în cadrul sistemelor electronice a fost înfăptuită minunea secolului al XX-lea - televiziunea. Totul a fost în zadar. Teatrul a găsit în forțele sale lăuntrice idei și forme noi de exprimare, o nouă estetică, i-a readus în sălile de spectacole pe iubitorii teatrului, acaparați înainte de cinematografe și i-a renăscut pe flegmaticii adormiți în fața micilor ecrane.

¹ Poemul lui Vladimir Maiakovski «În gura mare», traducere din limba rusă de Cicerone Theodorescu.

Înțelegând perfect vulnerabilitatea romanticului meu «eseu despre lumea teatrului» și fără a-l considera fundamentat științific, cunoscând motivele profunde, enunțate de istorici, privind originea teatrului, amintindu-mi de cântecele bisericești și drama liturgică, de reprezentațiile populare și bucolico-pastorale, totuși, aș dori să aduc la cunoștința cititorilor propriile cugetări, cu accente dureroase, despre teatru, premisele și cauzele apariției lui, devenirea lui și, mai ales, despre menirea și însemnătatea profesiei de actor, căreia i-am dăruit atâția ani și forțe nebănuite.

...Cât de ciudat e construit omul! Un singur telefon în legătură cu invitația primită de a juca într-un film rolul de comentator a fost un motiv de revoltă interioară în urma căreia a trebuit să-l susțin vehement pe artist. Recitind gândurile așternute pe hârtie, mi s-a părut că îmi jignesc fără să vreau cealaltă profesie.

Cum vine una ca asta, de se supără artistul Maharadze, dacă comentatorul Maharadze e mai popular? Dacă, în curând, cel din urmă ajunge să joace într-un film artistic rolul unei personalități reale, alături de cele ficționale, e o mare cinste și permiteți-i să-l interpreteze ca la carte. Mai bine ați fi recunoscători pentru că datorită lui sunteți invitat în atâtea studiouri cinematografice. Jucați excelent ca actor și se prea poate să fiți remarcat. Ce expresie minunată – «se prea poate»! Speranță și vis împlinit.

În cazul de față exact așa a fost. Am început să joc alte roluri, captivante, diverse... În plus, petrecându-mi jumătate din viață între două avioane, acum pot să-mi schimb definitiv adresa din buletin – între cer și pământ. Oglindirea fidelă a realității...

Ce reprezenta fotbalul, să ne întoarcem în timp, cu un secol în urmă, când cele mai importante întâlniri erau urmărite de doar două-trei mii de suporteri. Aceștia se uitau la meci, susțineau echipa favorită, se bucurau, aplaudau și se duceau la casele lor. A doua zi, în câteva zile erau difuzate știrile pe scurt despre jocul desfășurat și totul era uitat imediat. Mai târziu, după ce s-au construit megastadioane, de pildă, «Maracana» din Brazilia, fotbalul a cucerit inimile a 202.000 de spectatori. Acest record a fost atins în finala Campionatului Mondial din 1950 dintre reprezentativele Braziliei și Uruguay-ului. Evident, că e un număr imens de spectatori, aflați în tribune și urmărind partida de la fața locului. Un număr imens, un record ce nu a mai fost egalat. Reculul s-a simțit după ce meciurile au început să fie transmise la tv. Numărul fanilor ce urmăresc partidele în direct a atins cifre astronomice, de domeniul sutelor de mii și al milioaneilor.

Impresionant! Nu cred că există un alt eveniment din orice domeniu caracteristic activității umane, care ar putea acum, într-o fracțiune de secundă, să aducă în fața micilor ecrane jumătate de omenire, să crească pulsul suporterilor și să susțină euforic peripețiile spectacolului de pe terenul de joc. Toate acestea se întâmplă grație «ecranului-minune», punctului final al întregii activități

desfășurate de orice televiziune. Micul ecran a transformat sportul într-o activitate globală. Fotbalul însă a încetat de mult timp să mai fie un simplu eveniment sportiv, ci un captivant spectacol de televiziune, faptele vorbind. E suficient un singur exemplu – să faci trimitere la informațiile din ziare, immortalizate în perioada celei de-a XII-a ediții a Mondialului spaniol, când în cadrul mai multor teatre de operațiuni au intervenit parlamentari, cu steaguri albe în mâini, și au proclamat pacea, încetarea focului în timpul finalei dintre reprezentativele Italiei și RFG-ului. Pot fi aduse numeroase argumente de genul acesta.

E firesc că toate acestea nu s-ar fi întâmplat fără ajutorul televiziunii. Grație acesteia și doar beneficiind de al ei aport fotbalul a cuprins arena de pe întreg mapamondul. De ce doar pe globul pământesc, căci fotbalul e de ceva timp urmărit de cosmonauții de pe orbita Pământului? Când omul va ajunge în alte galaxii, sigur va avea la el un televizor, ca să fie la curent cu disputele fotbalistice și atunci îmbinarea de cuvinte «arena de pe întreg mapamondul» se va dovedi a fi una neîncăpătoare pentru fotbal.

Există totuși o punte de legătură între stadioane și spectatori, care să-i apropie și fără de care interacțiunea lor ar fi imposibilă. Numele Lor – Comentatorii. S-a mai spus: comentarii valoroși câștigă admirația publicului. Toată Argentina îl idolatriza pe «señor-ul Golului» - mai bine de-atât nu putea fi catalogat. Spaniolii credeau în fiecare cuvânt, în fiecare gând ajuns pe micile ecrane grație comentatorului tv Miguel Villa, mexicanii îl venerau pe Miguel Fernandez. În Polonia autoritatea lui Jan Czyżewski era incontestabilă. În Ungaria s-au remarcat György Szepesi, János Szent. Inimitabilul Vadim Siniavski, cu vocea ușor răgușită, îi fascina pe toți microbiștii din Uniunea Sovietică. După el, N.N. Ozerov, legenda reportajului sportiv sovietic, a fost un deschizător de drumuri în cadrul transmisiilor tv de pe stadioane. Odată Nikolai Nikolaevici mi-a arătat diversele distincții ce i-au fost decernate. «Membru onorific» în tot felul de diplome: pionier distins cu diploma de onoare, grănicer, ceferist, medic, bibliotecar, agronom, hidroameliorator etc. Da, toată lumea dorea să fie coleg cu acest erudit. Dragostea publicului pentru asemenea personalități nu are margini. Ea nu apare din nimic, doar pentru că exiști pe acest pământ. După faptă și răsplată. Când evoluția ta din timpul transmisiei se uită repede, când telespectatorul preferă să închidă televizorul, decât să mai asculte asemenea... bazaconii (vom manifesta mult tact în situații de genul acesta. În realitate, desigur, expresia e mult mai dură), atunci, cum e și firesc, nu mai putem vorbi de nicio admirație pentru vreun comentator. Ce rezultă? În loc de un intermediar, sprijin sau prieten, acesta pare un obstacol în calea descifrării jocului. Ca să nu faci parte dintr-o asemenea categorie de comentatori, trebuie să te perfecționezi... nu cred în expresii-șablon: «fără pic de odihnă», «cu sudoarea frunții» etc., mai de grabă, «cu îndărătnicie diavolească și dăruire de sine». Au, desigur, încredere în ce le transmiți la microfon, doar te ascultă milioane de fani. Microfonul... De-ar fi

existat în timpul domniei lui Petru, acesta ar fi cucerit lumea. Microfonul ar fi fost introdus în uniformă lui Napoleon în cadrul ultimei bătălii, împăratul ar fi transmis la timp credinciosului său slujitor, așa limitat cum era mareșalul Grușa, pe ce drum s-o ia spre Waterloo și, probabil, de mulți ani Europa ar fi trăit altfel. Pentru noi, Microfonul rămâne doar o armă obișnuită din arsenalul cotidian. Însă, nu trebuie să ometem că acesta necesită foarte multă atenție, așa adăuga, o implicare aparte.

Sunt absolut convins că are dreptul să țină companie telespectatorilor doar o personalitate captivantă, cu o paletă diversă de preocupări și cunoștințe temeinice. Odată la întrebarea unui jurnalist: cum mă pregătesc pentru fiecare transmisie, am răspuns succint: «În mod special, în niciun fel, în general, toată viața». Trebuie să te pregătești pentru fiecare emisiune, să culegi informația, s-o fișezi, dar aceasta e doar cosmetica, însă, adevărata și continua pregătire, experiența și cunoștințele vin de-a lungul timpului și se actualizează pe tot parcursul vieții...

În viața mea și-au făcut loc două profesii, intersectându-se de multe ori. Profesii diferite și, în același timp, apropiate. Am slujit atâția ani cu credință cei doi stăpâni, încercând de fiecare dată să le fiu loial. Ținând cont de experiența acumulată, afirm cu responsabilitate că ambele profesii ar trebui, în primă fază, să fie ambasadorii binelui, aceasta rămânând principala lor sarcină. De altfel, nu văd o altă menire a unui artist sau a unui comentator. K.S. Stanislavski le recomanda, chiar și actorilor ce urmau să interpreteze personaje despotice, să caute printre rânduri și să scoată în evidență trăsăturile lor pozitive, cum ar fi, cele ale lui Iago, Macbeth sau Richard al III-lea. Căci, evidențiind trăsăturile pozitive din rolul interpretat și regăsindu-le în zilele noastre, binele va învinge răul, cu un scor categoric și răsunător. Să mai și arăți cum se întâmplă asta sau să oferi șansa oamenilor de a-l simți, ai deja asigurat triumful binelui. Actorii sunt adesea întrebați cum se simt în pielea personajelor negative. Întrebare inutilă, pentru liga amatorilor. Un actor ar trebui să se simtă excelent, după ce l-a interpretat cu succes pe Claudius, la fel și o actriță, care a strălucit în rolul complex al controversatei Lucrezia Borgia. Cu cât au fost mai însetați de sânge și malefici, cu atât au jucat mai bine. Scopul e unul singur: indicarea și evidențierea naturii răului, cu toate măștile lui. Și autorul își propune asta. Nemulțumirea poate apărea doar când scopul nu a fost atins, când actorul a fost mediocru în rolul interpretat. Cu cât răul este mai vizibil, cu atât binele învinge. Actorilor admirați pentru personajele pozitive interpretate li se atribuie calitățile protagoniștilor și invers, actorii interpretând roluri negative nu mai sunt agreați, identificându-se cu natura și caracterul personajelor, trecând imediat în plan secund, dar, dacă, totuși, sunt în continuare apreciați, atunci, de cele mai multe ori, grație amintirilor și nu pentru actuala măiestrie actoricească.

Sunt actor până-n măduva oaselor. Din adolescența visătoare, văzută-n roz și până-n prezent, concepția mea despre viață nu s-a clătinat în ceea ce privește dragostea pentru teatru. Sportul, în special, fotbalul m-a dus pe cărările lumii și la cumpăna vieții, dintr-o țară în alta, peste mări și oceane, de pe un continent pe altul. De zeci și sute de ori am trecut peste mări și țări, ca să fiu martorul spectacolului-minune, purtând numele de fotbal și care nu poate fi repetat, iar, ale cărui finale sunt imprevizibile. Europa, Asia, Africa, America de Sud și de Nord – toate continentele, mai puțin îndepărtata Australia, mi-au trecut prin fața ochilor. Am mers, cu mâinile întinse, pe stradelele din Weimar, atingând, cu degetele unei mâini, casa în care s-a născut Goethe, iar, cu degetele de la cealaltă, camerele în care a scris Schiller. Locuitorii din Weimar își amintesc: Heinrich Mann a fost întrebat dacă nu-l deranjează faptul că fratele mai mic, Thomas Mann, este cel mai cunoscut și apreciat din familie. Heinrich Mann a dat un răspuns memorabil.

Odată niște studenți din Weimar, încălziți de berea din belșug, l-au rugat pe Goethe să le rezolve dilema din ziua precedentă, care era cât pe ce să se transforme într-o încăierare: cine, până la urmă, e mai valoros el sau Schiller?

- Ce nechibzuiți sunteți – le-a răspuns, zâmbind, Goethe – merită, oare, să vă certați, dacă aveți șansa să trăiască în orașul vostru Weimar doi mari tineri excepționali?..

«Acesta-i răspunsul meu» – a conchis Heinrich, unul dintre tinerii remarcabili ai familiei Mann...

Am avut șansa să comentez din cabina stadionului mexican «Azteca», capodopera lui Pedro Ramirez Vazquez și să fiu în fața singurei clădiri care a rezistat cutremurului devastator din Tokyo. Când renumitului Corbusier i-au comunicat că tot orașul Tokyo a fost distrus, acesta, fără să ezite, a răspuns: «Nu tot, casa mea trebuie să reziste!». Și așa a fost, căci singura care a rezistat seismului s-a dovedit a fi clădirea proiectată de maestru, cunoscută drept «Casa Le Corbusier». Am rămas impresionat de minunea arhitecturală din Barcelona, Biserica «Sfânta Familie», cu turnuri sub formă de ace, înălțate spre cer, capodopera genialului Gaudi, am contemplat, cu emoție în suflet, câmpul de bătălie de la Waterloo, unde Napoleon a fost învins definitiv și irevocabil. Toate hotelurile, cafenelele, magazinele se numesc aici: Napoleon, Bonaparte, Împăratul, Josephine – doar denumiri legate de suveran. Fața și profilul lui Napoleon sunt peste tot: pe serviciile de masă, de ceai sau de cafea, pe paharele de șampanie, pe stilouri, stegulețe, tricouri și chiar pe adidași. Am străbătut toate magazinele în mod special, încercând să găsesc vreun exemplar cu fotografia «purpuriu-cenușului» Wellington, cum i s-a spus după aceea ducelui și comandantului trupelor Coaliției, dar, am căutat în zadar un asemenea suvenir.

Mai târziu, ajungând în Corsica și străbătând insula, de la Bastia până la Ajaccio, spre surprinderea mea, am descoperit că-n țara marelui împărat sunt mai puține suveniruri decât la Waterloo. M-am uitat cu interes pe o plăcuță metalică de

pe dușumeaua situată în fața ușii din dormitorul Letiziei Bonaparte, unde aceasta n-a reușit să cheme moașa și l-a născut pe Napoleon în timp ce încerca să ajungă în pat. Corsicanii resping categoric tot ce este francez pe insulă. Ghidul accentuează acest aspect, afirmând că arhitectura aici este de proveniență italiană, lustrele sunt din cristal venețian, mobila e toscană, că tatăl lui Napoleon, Carlo și nu Charles, a studiat la Universitatea din Pisa etc. ...

Am vizitat entuziasmat sălile muzeelor Luvru, Ermitaj, Prado, Muzeul Britanic și Galeria de pictură din Dresda, am ajuns pe ruinele Parthenon și Colosseum, la Basilica «Sf. Petru» din Roma, la Catedrala «Sfânta Sofia» din Istanbul, situată la doar o sută de metri în fața impunătoarei «Moschei Albastre». Am verificat la milimetru descrierile lui Victor Hugo, admirând Catedrala «Notre-Dame» din Paris, în care misterele ascund o frumusețe irepetabilă a formelor și liniilor arhitecturale, ca și cum ar intra în polemică cu normele generale ale frumosului, unde se stipula că frumusețea prin însăși natura ei nu poate fi vicioasă...

Niciun ghid, vorbindu-ți despre «Turnul morții», celebrul Tower, nu-ți va spune că în acest turn Richard al III-lea și-a ucis nepoții. Apărând puritatea celor din Gloucester, înfrumusețând istoria sau accentuând diferența dintre ficțiune și realitate, ghidul va da o explicație de genul: «Aveți în fața ochilor turnul unde se presupune că Richard al III-lea, Ducele de Gloucester, i-a răpit pe nepoți». Probabil, ca o măsură de precauție...

Hoinăream ore întregi în atelierul lui Siqueiros, ascultându-l cu mare interes pe celebrul mexican. Fără să-mi vină a crede, mă uitam uluit la creațiile fantastice ale vechilor culturi aparținând incașilor, aztecilor și toltecilor, până la a mă pierde în spațiu, admirând faimosul zgârie-nori «Empire State Building» din New York.

Minunea stilului gotic, Catedrala din Köln, Sinagoga din Praga, amfiteatrele grecești, suspendate până la cer, formele ciudate ale stâncilor cehești din așa-numita Elveție Saxonă, grotele și fiordurile Scandinaviei, «Santa Maria» lui Columb din Barcelona, «Con-Tiki» lui Thor Heyerdahl și legendara expediție «Fram» a lui Amundsen din Oslo... Fotografii memorabile, făcute la Meridianul Greenwich și șapte diplome oferite pentru trecerea ecuatorului terestru, pe apă sau în aer etc. ... Și toate acestea grație fotbalului. Turnee legate de activitatea teatrală au fost doar câteva. Toate celelalte deplasări țin de lumea fotbalului.

N-ar fi un păcat ca după toate cele văzute de actorul Maharadze, acesta să fie supărat pe comentatorul Maharadze? Căci, în cea de-a doua ipostază, am avut șansa de a cutreiera lumea-n lung și-n lat. Am fost la spectacolele diferitelor teatre din lumea întreagă, de la «Comédie Française» la niponul «Kabuki», toate datorită celei de-a doua profesii «din afara teatrului». Să vezi cât mai multe și, ce mi se pare esențial, să faci cunoștință cu oameni fascinanți, având naționalități, vârste, puncte de vedere și caractere diferite – oare nu e visul oricărui om și nu reprezintă școala vieții de care are atâta nevoie orice actor?!

Nu l-a împovărat perioada încărcată și intensă a comentatorului pe actorul Teatrului Academic? – mi s-a pus de multe ori întrebarea asta. Uneori, sub impulsul ei, răspundeam că, se pare, fiind luat de valul jurnalisticii sportive, e firesc să mă las dus de farmecul ei. E posibil să fie așa, am pierdut multe, dar, oare, mai multe decât am câștigat? Nu cumva, arta improvizației, atât de necesară unui artist, se putea dezvolta cel mai bine în cadrul reportajelor? Nu cumva, exercițiile de dicție, frământările de limbă etc., atât de sărguincios predate în primii ani de studenție, în cadrul cursurilor de artă teatrală, se regăsesc în replicile comentatorului?

Îți poți imagina un vocalist, care urcă pe scenă, fără să cânte din tot sufletul sau o balerină doritoare să danseze, fără a exersa zi de zi? Atunci, de ce să i se permită unui actor, fără o pregătire prealabilă, să interpreteze roluri dramatice? Doar piatra de temelie a «sistemului lui Stanislavski» o reprezintă compunerea unei partituri pentru antrenamentele actorilor. «Antrenarea și perfecționarea» sunt cele două părți ale sistemului de exerciții, ce-i poartă numele.

Pentru mine, nu au existat opinii divergente cu privire la discursul scenic. Am fost pur și simplu obligat «să cânt» la microfon. Aceasta a fost o favoare pentru artistul-comentator.

Au fost situații în care am fost nevoit să-mi încep ziua cu o transmisiune directă, iar, spre seară, să joc într-un spectacol. De puține ori, e adevărat, căci, de fiecare dată, teatrul mi-a întins o mână de ajutor. Dar, în astfel de cazuri, nu m-am comportat ca și cum m-aș afla într-o situație limită. Am venit sau am alergat la teatru apt de joc, motivat, și, dacă mi se permite formularea, în formă maximă. Mi-am intrat în rol și am urcat pe scenă. Cădeam răpus de oboseală după terminarea spectacolului. E posibil ca unora să li se pară ceva nesperios, dar în felul acesta tratam fiecare apariție pe scenă. Învinuiți-mă, dar așa am simțit.

Nu-i cred pe artiștii care în ziua spectacolului, dis-de-diminează, trag jaluzelele, refugiindu-se la cabine. Așa se antrenează taurii pentru coride. Trei zile sunt închiși în «carceră», fără a vedea lumina zilei și aleargă turbați prin arenă, gata să împungă pe oricine. După spectacol actorii de genul acesta nu mai apar în fața publicului pentru mult timp. Cred că rămân cu un gust amar, se joacă de-a seriozitatea, se bucură de importanța momentului.

Nu cred să fi existat în istoria teatrului rus un actor mai profesionist decât V.I. Kacealov. Citiți cum acesta a răspuns, în anul 1924, la întrebările din «Formularul Academiei de Arte Frumoase despre psihologia și creația actorului».

«Întrebarea № 32. Ați remarcat că în ziua spectacolului, încă de dimineată, intrați în rolul pe care-l veți interpreta seara?

Răspuns: O, nu, niciodată. Nici nu am cunoscut actori care gândesc în felul acesta și care să fi remarcat în propriul comportament o asemenea trăsătură.

(Fiți atenți la rapiditatea și siguranța răspunsului. Și la îndoiala lui Kacealov în ceea ce privește sinceritatea unui asemenea comportament. – *Remarca autorului.*)

Întrebarea № 44. În timpul pauzelor și după un spectacol nu rămâneți o perioadă de timp, fără să vreți, cu tonul vocii și atitudinea personajului interpretat?

Răspuns: Niciodată.

Întrebarea № 45. După ieșirea din scenă reveniți imediat la starea dumneavoastră obișnuită?

Răspuns: Într-o fracțiune de secundă...

Întrebarea № 52. Vă identificați cu personajul interpretat sau apar momente din rolul jucat în care simțiți asta?

Răspuns: Datorită faptului că fiecare actor e capabil să-și dedubleze personalitatea pe scenă, niciodată nu mă identific cu personajul întruchipat și nici nu-mi imaginez la un actor ca posibile astfel de momente, nici chiar fracțiuni de secundă, dacă e normal, adică, din punct de vedere psihic, un om sănătos. Am întâlnit de câteva ori actori care ziceau că s-au identificat cu personajul, nereușind să-și mai înțeleagă reacțiile pe scenă. Sunt convins că nu au spus adevărul».

Au fost răspunsurile unui mare actor. De mine vă puteți îndoi, dar, pe Kacealov, sper, că nu veți îndrăzni să-l bănuieți de idei superficiale. «Nu au spus adevărul» - a răspuns acesta din urmă. Și a dat un răspuns absolut corect.

Bazându-mă pe afirmația de mai sus, merg mai departe cu ideea, având **conștiința împăcată**: nici pe actorul, nici pe comentatorul Maharadze nu-l **deranjează** «dedublarea personalității unui actor». Chiar o voi duce până la capăt: nu numai că nu ne deranjează, ci, din contra, ne ajută, încă din copilărie, să ne ținem în frâu pomirile egoiste...

În copilărie ne cresc rădăcinile. Dar nu toți se raportează în același mod la această etapă a vieții. Un mare învățat a afirmat că nu a avut parte de copilărie. O altă somitate ne dezvăluie că e perioada cea mai fericită... Unii sunt pregătiți să parcurgă același drum, fără nicio schimbare de traseu, alții vor reconfigura viața, ca să nu repete greșelile făcute.

Copilăria mea a fost una fericită. Nu mi-am dorit alta: nici la prima dezamăgire sau depresie, nici când sufletul era pustiit. Să nu vă treacă prin minte că am crescut într-o familie bogată. În anii dificili dinaintea războiului am dus-o greu. Dar, copilăria mea a fost presărată cu tot felul de bogății: impresii fascinante, întâlniri emoționante, un cerc minunat de prieteni, pedagogi excelenți. Și, dacă ar fi să-mi iau viața de la capăt, aș repeta cu plăcere drumul parcurs, aș gusta încă o dată din aromele irepetabile ale copilăriei, i-aș îmbrățișa cu dor pe prietenii dispăruți, văzându-i din nou tineri și neliniștiți...